

Tatjana Lazorčáková / **Bez nitek aneb O neudržitelosti pojmů a podstatě divadla**

Ohlédnutí za mezinárodním loutkářským festivalem *Spectaculo Interesse* (28. září – 2. října 2009 v Ostravě) se s půlročním odstupem může zdát přinejmenším zpozdilé. Kdyby však nic jiného, nabízí v mezičase – do dalšího ročníku 2011 – možnost krátkého zamyšlení nad fenoménem divadla, které je stále ještě označováno výrazem loutkové. Primárním východiskem pro tuto reflexi se stala festivalová dramaturgie, která měla nesporně ambice nabídnout reprezentativní průřez současnou loutkářskou tvorbou, ovšem zároveň v souhrnu představení upozornila na neudržitelnost vymezení festivalu. Pomíjím obecně známou skutečnost, že tradiční chápání loutky a loutkového divadla se v uplynulých desetiletích radikálně proměnilo, že loutka v klasickém smyslu marionety, maňáska, manekýna (a dalších kombinovaných typů) přestala být dominantním vyjadřovacím prostředkem a že ji nahradily animované předměty, objekty, materiá-

ly (od textilií a papíru po plastické hmoty) formované a „oživované“ prostřednictvím herce. Festivalová představení totiž ukázala, s jakou razancí pronikly do prostoru loutkového divadla ostatní divadelní druhy a žánry: taneční a pohybové divadlo, principy činohry, pantomimy či fyzického herectví nebo také, chcete-li, principy divadla experimentálního, alternativního, multikulturního či performance.

Jaké je tedy oprávnění stále ještě mluvit o loutkářském festivalu? Jaký byl klíč k výběru, když některá představení měla čistě činoherní charakter (některá na vysoké úrovni)? Mířím například na projekt *Frida Kahlo: Viva la vida!* (sdružení Footprint Project, Londýn), v němž jediná herečka (Gael Le Corne) dokázala svým výrazným herectvím s kontaktními prvky a nápaditým využitím rekvizit jako znaků vytvořit divadelně působivý obraz lásky, vášně, bolesti – ovšem s podstatou činoherního výrazu. Intenzivně jsem také přemýšlela o druhovém zařazení v souvislosti s představením *Tajný deník Adriana Molea* (Divadlo loutek Ostrava), činoherně rozehraným epickým příběhem, kterému však chyběla režijní nápaditost a v němž se loutka dostala do pozice pouhé ilustrující rekvizity.

Neudržitelnost hranic tradičních pojmů je zřejmá, stejně jako bezradnost při hledání označení, které by postihlo mezidruhovou a žánrovou rozmanitost, postmoderní prolínání a syntézu rozdílných principů a vyjadřovacích prostředků. Na sklonku osmdesátých let

nabídl Jan Císař pojem „divadlo třetího druhu“, ale je evidentní, že hledání pokračuje. Dokládal to i festivalový diskusní seminář vedený Karlem Makonjem, nazvaný *Loutka jako partner*, který však podtitulem *Vzájemná interakce subjektu a objektu jako specifický fenomén teatrality* upřesnil své tematické vymezení a do značné míry odrážel názorovou rozdílnost samotných tvůrců současného loutkového divadla.

Důraz na interakci subjektu a objektu, kreativitu a využití všech dostupných a myslitelných divadelních prostředků a postupů se stal nakonec dominantním aspektem pro odlišení jednotlivých festivalových představení, která se ve většině případů vzpírala druhovému vymezení festivalu a mohla být prezentována na kterékoliv jiné přehlídce zaměřené na divadlo multizánrové, alternativní, otevřené, současné apod. Viz pouliční performance a happeningy (na festivalu zastoupeny projektem *Hledá se Múza – Cirkus trochu jinak*, Ostrava), improvizované divadlo (závěrečné představení Petra Nikla *Záhádky*) nebo bezkonkurenční *La Putyka* (Rostislav Novák + SKUTR, Praha), hospodský příběh naplněný svébytným humorem, postupy nového cirkusu, kabaretu, filmovými principy a obrazností. V řadě představení byla loutka v tradičním chápání zastoupena předměty (inspirativní *Zlatovláskova* Divadla Drak, Hradec Králové), stvořena ve smyslu syntézy hercova těla a dokonale animovaného materiálu (inscenace *Prokletí*, Duda Paiva Com-

pany, Amsterdam), případně nahrazena symbiózou herce a figuríny (v technicky dokonalém a významově apelativním rozehráním absurdních témat inscenace *Nicota aneb Beckettovo ticho*, Teatro de Marionetas do Porto).

Nechyběly však ani ojedinělé důkazy životnosti klasické loutky: adaptace *Zločinu a trestu* (Kukolnij format, Petrohrad), sehraná s neuvěřitelně působivou tragigroteskní stylizací loutek hromadících se v miniaturním prostoru, nebo metaforická a stylově čistá inscenace *Stařec a moře* (Dzampano, Petrohrad), propojující taneční postupy s tradiční loutkářskou technikou, a v neposlední řadě oceněná inscenace *Kiwi* – „cool“ příběh dvojice fetišů rozehraný s jemnou ironií a strhující otevřeností prstovými loutkami a hromadou odložených předmětů (*La Tortue Noire*, Quebec). Pro mě osobně se výše zmíněné kritérium „vzájemné interakce subjektu a objektu“ nejvíce naplnilo v představení *Ve dvě na hruškách* (Někdo, dvoučlenný soubor jednoho herce, Jaroměř): jeden herec za pomoci fantazie své i diváků dokonale uplatnil princip hry, kreativity, kontaktů a aktuálnosti, když sehrál mezi publikem, s globusem, papírovými krabičkami a papírovými panáčky novodobou moralitu inspirovanou pohádkou *Paní Bída*. Podstata divadla byla naplněna!!!

Spectaculo Interesse. Mezinárodní loutkářské bienále. Loutkové divadlo Ostrava, 28. září – 2. října 2009.